Sisäministeriö LAUSUNTO SM2016-00169

PO Koivu Virpi(SM) 30.03.2016

Viite
U 13/2016 vp; KOM (2016) 7 lopullinen

Asia
EU/OSA; Lakivaliokunnan kuuleminen 31.3.2016 klo 10.15; ECRIS

EU/OSA; ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi neuvoston puitepäätöksen 2009/315/YOS muuttamisesta kolmansien maiden kansalaisia koskevan tietojenvaihdon ja eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän (ECRIS) osalta sekä neuvoston päätöksen 2009/316/YOS (U 13/2016 vp)

Komissio ehdottaa voimassa olevia ECRIS-järjestelmää koskevia päätöksiä korvattavaksi direktiivillä, joka laajentaisi säännösten soveltamisalaa. Direktiiviehdotuksen tavoitteet ovat kannatettavia. Rikosrekisteritiedonvaihto on oleellinen osa terrorismin ja muun vakavan rikollisuuden torjuntaa. Voimassa olevat neuvoston puitepäätös 2009/315/YOS ja neuvoston päätös 2009/316/YOS jo mahdollistavat rikosrekisteritietojen vaihdon ja hajautetun ECRIS-järjestelmän käytön EU:n jäsenvaltioiden kansalaisten osalta. Komission ehdotuksen mukaan ECRIS-järjestelmän ja indeksifiltterin käyttö laajennettaisiin direktiivillä koskemaan myös jäsenvaltioiden viranomaisten rikosrekistereihin tallennettuja kolmansien maiden kansalaisten henkilötietoja. Tiedonvaihdon laajentaminen koskemaan jäsenvaltioiden rikosrekistereissä olevia kolmansien maiden kansalaisen henkilötietoja on tarkoituksenmukaista, ja direktiiviehdotuksessa tarkoitetun indeksifiltterin käyttö kolmansien maiden kansalaisia koskevien rikosrekisteritietojen paikantamiseen tehostaisi tiedonvaihtoa. Käytettävä teknologia mahdollistaisi yksityiskohtaisten tietopyyntöjen rajoittamisen vain niihin jäsenvaltioihin, joissa tieto potentiaalisesti sijaitsee, ja tällä on siten tiedonvaihtoa tehostavia ja ns. tiedon saatavuusperiaatteen toteutumista edistäviä vaikutuksia.

Neuvottelujen kuluessa ehdotettujen säännösten yksityiskohtia tulisi kuitenkin tarkastella tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta. Komission ehdotuksen mukaan rekisteriin tallennettaviin ja indeksoitaviin tietoihin sisällytettäisiin muun muassa rikoksesta tuomittujen kolmansien maiden kansalaisten sormenjälkitiedot, mitä komissio perustelee sillä, että kolmannen maan kansalaisen tunnistaminen edellyttää tätä. Sormenjälkiä voidaankin pitää luotettavana keinona tunnistaa kolmannen maan kansalainen. Terrorismin ja muun vakavan rikollisuuden torjunnan tavoitteiden osalta voisi kuitenkin neuvottelujen kuluessa tarkastella, olisivatko ja missä määrin kolmansien maiden kansalaisten tunnistamistarpeet sormenjälkitietojen osalta olisivat saavutettavissa hyödyntämällä olemassa olevia järjestelmiä. Esimerkiksi sisäisen turvallisuuden uhkiin vastaamista voidaan tehostaa myös panostamalla olemassa oleviin sormenjälkitietojen tallentamisen ja vertailun toimintoja sisältäviin järjestelmiin, erityisesti SIS II-järjestelmään. SIS II järjestelmää käytetään toimivaltaisten viranomaisten kuulutusten laadintaan ja se soveltuu siten käyttöön kiireellisissä tilanteissa. SIS II –asetus mahdollistaa jo biometristen henkilötietojen käsittelyn ja sormenjälkitoiminnon käyttöönoton, joten sen käytön tehostaminen voisi olla yksi vaihtoehtoinen ratkaisu. On kuitenkin huomattava, että olemassa olevien EU-tason järjestelmien (SIS II, Prüm ja Eurodac) käyttötarkoitus on eri kuin ECRIS-direktiiviehdotukseen perustuvan järjestelmän käyttötarkoitus. Tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta voitaisiin siten tarkastella, olisiko ECRIS-järjestelmän laajentamisella sormenjälkitietojen osalta lisäarvoa rikostorjunnalle esimerkiksi muissa

kuin kiireellisissä tilanteissa, ja minkälaisella ratkaisulla olisi lisäarvoa verrattuna olemassa oleviin rekistereihin.

Voimassa oleva poliisin suorittamaa henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö mahdollistaa jo nyt sormenjälkien ottamisen, tallentamisen ja rekisteröimisen rikoksesta epäiltyjen henkilöiden tunnistamiseksi, rikoksen selvittämiseksi ja rikoksentekijöiden rekisteröimiseksi kattavasti (henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki (761/2003), 2 luvun 2 §). Poliisin henkilötietolain mukaan on mahdollista tallentaa rikoksesta epäiltyjen sormenjälkien lisäksi rikoksesta tuomittujen henkilöiden sormenjälkiä tuntomerkkitietoina poliisiasiain tietojärjestelmään. Poliisi voi myös vertailla rikostutkinta- ja rikostorjuntatarkoituksiin ns. Prümin päätösten (neuvoston päätökset 2008/615/YOS ja 2008/616/YOS) nojalla kansallisessa järjestelmässä olevia sormenjälkiä muiden jäsenvaltioiden rekisteröimiin sormenjälkiin (AFIS-järjestelmä). Poliisin ottamien sormenjälkien käsittelyssä ei tehdä eroa Suomen kansalaisten ja kolmansien maiden kansalaisten välillä.

U-kirjeessä mainittujen direktiiviehdotuksen lainsäädäntö- ja kustannusvaikutusten arviointia on syytä tarkentaa asian myöhemmissä käsittelyvaiheissa. Sormenjälkitietojen tallentaminen siten, että ne olisivat hyödynnettävissä ECRIS-yhteistyötä varten, aiheuttaisi sekä lainsäädännön että tietojärjestelmien muutostarpeita, joilla voisi olla huomattaviakin kustannusvaikutuksia.

Perusoikeussääntelyllä on myös merkitystä komission lainsäädäntöehdotuksen arvioimisessa, samoin henkilötietolain voimassa olevilla säännöksillä, jotka koskevat rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta koskevien arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä. Perusoikeuksien suojaa koskevista vaatimuksista tulee huomioida erityisesti perustuslain, Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen takaamat syrjinnän kielto ja yksityisyyden suoja. Sen lisäksi, että kaiken henkilötietojen käsittelyn tulee olla tarpeellista ja oikeasuhtaista, arkaluonteisia henkilötietoja koskevat tiukemmat henkilötietojen suojaa koskevat vaatimukset. Vaikka Euroopan unionin uutta tietosuojalainsäädäntöä ei ole vielä lopullisesti hyväksytty, on huomattava, että tulevassa lainsäädännössä myös sormenjälkitiedot luokiteltaisiin biometrisinä tietoina arkaluonteisiksi henkilötiedoiksi. Sen mukaisesti sormenjälkitietoja koskisi henkilötietojen käsittelyä koskeva välttämättömyyskriteeri, ja poikkeuksista niiden pääsääntöiseen käsittelykieltoon tulee säätää laissa. Näin ollen jatkossa kaikki sormenjälkitietojärjestelmien käyttöön liittyvä lainsäädäntö muodostaisi poikkeuksen arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevaan kieltoon.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi